

Rumeli

RUMELİ İSLÂM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

مجلة روم ايلي للبحوث الإسلامية | Rumeli Journal of Islamic Studies

ISSN: 2564-7903 • Yıl / Year: 4 • İlkbahar / Spring: 2021 • Sayı / Issue: 7

RUMELİ

İslâm Araştırmaları Dergisi

مجلة للبحوث الإسلامية

Journal of Islamic Studies

Yıl | Year: 4 – Sayı | Issue: 7 – 2021 Nisan | 2021 April

**BLOOM TAKSONOMİSİNİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ: GENEL BİR
DEĞERLENDİRME**

A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview

David R. Krathwohl

Prof. Dr., School of Education at Syracuse University

Çeviren/Translated: Hasan Sabri ÇELİKTAŞ

Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Dr., Tekirdag Namık Kemal University Faculty of Theology,
Department of Philosophy and Religious Studies
sabriceliktas@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-5404-4824

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Tercüme Makale / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 23 Şubat 2020 / 23 February 2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 21 Mart 2021 / 21 March 2021

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Nisan / 30 April 2021

Yayın Sezonu / Publishing Date Season: Nisan / April

Atıf / Citation: Krathwohl, David R. "Bloom Taksonomisinin Gözden Geçirilmesi: Genel Bir Değerlendirme". Çev. Hasan Sabri Çeliktaş. Rumeli İslâm Araştırmaları Dergisi 7 (Nisan 2021): 288-297.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <https://rumeli.trakya.edu.tr/> | <https://dergipark.org.tr/rumeli>

mail to: rumelislam@trakya.edu.tr

Copyright © Published by Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Tekirdag Namık Kemal University, Faculty of Theology, Tekirdag, 59100 Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

BLOOM TAKSONOMİSİNİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ: GENEL BİR DEĞERLENDİRME*

Eğitimsel Hedeflerin Taksonomisi, öğretimin bir sonucu olarak öğrencilerin öğrenmesini istediğimiz veya beklediğimiz açıklamaların sınıflandırılması için bir taslaktır. Taslak, her biri aynı eğitimsel hedefi ölçen madde öbekleri oluşturmak için çeşitli üniversitelerdeki öğretim üyeleri arasında sınav maddelerinin değişimini kolaylaştırmanın bir vesilesi olarak tasarlanmıştır. O zamanlar Chicago Üniversitesi Sınav Kurulu Muavini olan Benjamin S. Bloom, yıllık kapsamlı sınavların hazırlanmasının iş yükünü azaltacağını umarak bu fikri başlattı. Çabasına yardımcı olmak için, Amerika Birleşik Devletleri'nin dört bir yanından aynı problemle defalarca karşılaşan ölçme uzmanlarından bir grubu görevlendirdi. Bu grup ilerlemeyi mütalaa etmek, gözden geçirmeler yapmak ve sonraki adımları planlamak üzere 1949'dan itibaren yılda yaklaşık iki kez toplandı. Grubun nihai taslağı şu başlık altında 1956'da yayımlandı: *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook I: Cognitive Domain*¹ [Eğitimsel Hedeflerin Taksonomisi: Eğitimsel Amaçların Sınıflandırılması. Klavuz I: Bilişsel Alan].² Bundan sonra bu, orijinal Taksonomi olarak anılmıştır. Theory Into Practice'in bu sayısının konusu olan bu taslağın gözden geçirilmiş, 45 yıl sonra hemen hemen aynı şekilde geliştirildi.³ Bundan sonra bu, gözden geçirilmiş Taksonomi diye anılmıştır.⁴

Bloom, orijinal Taksonomi'yi bir ölçüm aracından daha fazlası olarak görüyordu. O, Taksonomi'nin şunlarda rol oynayabileceğine inandı:

- Sınıf seviyeleri, konu ve kişiler arasındaki iletişimi kolaylaştırmak için öğretimin amaçları hakkındaki ortak dilde;
- Belirli bir ders ya da müfredat için, şu anki mevcut ulusal, vilayet ve mahalli ölçütlerde bulunanlar gibi eğitim hedeflerinin özel anlamını belirlemenin temelinde;
- Bir ünite, ders ya da müfredat üzerindeki eğitimsel hedeflerin, etkinliklerin ve değerlendirmelerin uyumunu belirlemenin araçlarında ve
- Herhangi belirli bir eğitim plan ya da müfredatının sınırlı genişliğine ve derinliğinin karşılaştırılabilmesine dayalı eğitimsel imkânların çeşitliliğinin toplu görünümünde.

Orijinal Taksonomi

Orijinal Taksonomi, bilişsel alana ait altı ana kategorinin her birisi için dikkatli bir şekilde geliştirilen tanımlar getirdi. Kategoriler; *bilgi, kavrama (anlama), uygulama, analiz, sentez ve değerlendirmedir*.⁵ *Uygulama* hâric olmak üzere bunların her biri alt kategorilere ayrıldı. Orijinal Taksonomi'nin tam yapısı Tablo 1'de gösterilmektedir.

* Çeviri makalenin orijinali: David R. Krathwohl, "A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview", *Theory and Practice* 41/4 (2002): 212-218. Çeviride tarafımızca eklenen hususlar [] işaretleri arasında belirtilmiştir.

¹ B.S. Bloom, v.dğr., *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook 1: Cognitive domain* (New York: David McKay, 1956).

² *The Taxonomy of Educational Objectives: Handbook II, The Affective Domain* [Eğitimsel Hedeflerin Taksonomisi: Klavuz II, Duyuşsal Alan] daha sonra basıldı (Krathwohl, Bloom, & Masia, 1964). Psikomotor alan için bir taksonomi kaynak grup tarafından hiç açıklanmadı, ancak bir kısmı Simpson (1966), Dave (1970) ve Harrow (1972) tarafından yayımlandı.

³ L.W. Anderson, ve diğerleri. *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives* (Complete edition) (New York: Longman, 2001).

⁴ Yenilenmiş Taksonomi'nin hem ciltli tam baskısı hem de karton kapak özeti yayımlandı. Özete şu bölümler dâhil edilmedi: 15, Taksonominin Alternatif Taslaklarla İlişkisi; 16, Taksonominin Yapısının Deneysel Çalışmaları; 17, Çözülmemiş Problemler; ve Ek C, Bölüm 15'deki Metaanalizde Kullanılan Veriler.

⁵ Orijinal Taksonomi'de görünen terimler baş harfleri büyük eğik yazıyla görünmektedir; gözden geçirilmiş Taksonomideki terimlere bu tanımlamada kalın harfler eklendi.

Kategoriler, basit olandan bileşiğe ve somut olandan soyuta düzenlendi. Ayrıca, orijinal Taksonomi'nin birikimli bir hiyerarşiyi temsil ettiği kabul edildi; yani her basit kategorinin yeterliği bir sonraki daha karışık olanın yeterliği için bir ön şarttı.

Tablo 1: Orijinal Taksonomi'nin Yapısı

1.0 Bilgi

1.10 Özelliklerin bilgisi

1.11 Terminoloji bilgisi

1.12 Özel durumların bilgisi

1.20 Özelliklerle ilgili araçların ve yolların bilgisi

1.21 Teamüllerin [sözleşmeler, toplumda kabul gören kurallar] bilgisi

1.22 Yönelimlerin ve sıralamaların bilgisi

1.23 Sınıflandırmaların ve kategorilerin bilgisi

1.24 Ölçütlerin bilgisi

1.25 Yöntem bilgisi

1.30 Bir alandaki evrensellerin (tümellerin) ve soyutlamaların bilgisi

1.31 İlkelerin ve genellemelerin bilgisi

1.32 Kuramların ve yapıların bilgisi

2.0 Kavrama (Anlama)

2.1 Aktarma (Çevirme)

2.2 Açıklama (Yorumlama)

2.3 Çıkarım (Kestirim)

3.0 Uygulama

4.0 Analiz

4.1 Unsurların (Ögelerin) analizi

4.2 Bağlantıların (İlişkilerin) analizi

4.3 Örgütsel ilkelerin analizi

5.0 Sentez

5.1 Özgün bir bağlantının üretimi

5.2 Bir plan ya da tasarlanan işlemler setinin üretimi

5.3 Soyut bir bağlantılar seti türetme

6.0 Değerlendirme

6.1 İç delile göre değerlendirme

6.2 Dış ölçütlere göre hüküm verme

Taksonomi kavramı tanıtıldığı zamanlarda bir eğitim kavramı olarak bilinir değildi. Potansiyel kullanıcılar onun ne anlama geldiğini anlamadılar, bu sebeple ilk başta orijinal Taksonomi'ye çok az ilgi gösterildi. Ancak okurlar onun potansiyelini gördükçe, taslak geniş bir şekilde tanınır oldu ve alıntılı, zamanla 22 dile çevrildi.

Orijinal Taksonomi'nin en sık kullanımlarından biri, kategoriler yelpazesindeki maddelerin ve hedeflerin kapsamını ya da kapsam eksikliğini göstermek için test maddelerini ve müfredat hedeflerini sınıflandırmaktır. Bu analizler neredeyse her seferinde, *Bilgi* kategorisine dâhil olan hedeflere, bilginin sadece hatırlanmasını ya da tanınmasını gerektiren hedeflere yoğun bir vurguyu göstermiştir. Ancak bunlar, genellikle eğitimin önemli amaçları olarak kabul edilen *Kavramadan Senteze* kadar olan kategorilerde sınıflandırılabilen bilginin kullanımını ve anlaşılmasını içeren hedeflerdir. Bu sebeple bu tür analizler, testlerin ve müfredatın daha karmaşık kategorilerde sınıflandırılan hedeflere doğru tekrar tekrar taşınması için bir temel sağlamıştır.

Bir Boyuttan İki Boyuta

Öğretimin neticesi olarak arzu edilen öğrenme çıktılarını tarif eden hedefler; çoğunlukla a. bazı konu içeriğini ve b. o içerikle veya o içeriğe ne yapılacağını ifade etmektedir. Dolayısıyla hedef cümleleri genellikle bir isim ya da isim öbeğinden (tamlama) -

konu içeriği- ve bir fiil ya da fiil öbeğinden (deyim) –bilişsel süreç(ler)- oluşmaktadır. Örneğin müteakip hedefi düşünün: Öğrenci ekonomideki arz talep kanununu hatırlayabilecektir. “Öğrenci yapabilecek” (ya da “Öğrenen yapacak” veya benzer bir ifade), bütün hedefler için yaygındır, çünkü bir hedef, öğrencilerin öğrenmesi gereken şeyleri tanımlamaktadır. Hedef cümleleri “Öğrenci yapabilecek” ifadesini genellikle dâhil etmiyor, sadece tek bölümü belirtiyor (örneğin “Ekonominin arz talep kanununu hatırlayın.”). Bu formda “arz talep kanunu”nun isim öbeği ve “hatırlar”ın da fiil olduğu aşikârdır.

Orijinal Taksonomi’deki *Bilgi* kategorisi, isim ve fiil yönlerinin ikisini de içermektedir. İsim ya da konu yönü *Bilgi*’nin kapsamlı alt kategorilerinde belirtildi. Fiil yönü, öğrencinin bilgiyi tanıyabilmesi ve hatırlayabilmesi beklendiğinden *Bilgi* için verilen tanıma dâhil edildi. Bu, tabiatında ikili olan ve bu yüzden öteki Taksonomik kategorilerden farklılık arz eden *Bilgi* kategorisi değerindeki taslağa tek boyutluluk getirdi. Bu gariplik, Bilişsel Süreç boyutunun temelini oluşturan fiil formu ve Bilgi boyutunun temelini sağlayan isim, ayrı boyutlar oluşturmak için bu iki yön, isim ve fiil şeklinde ayrılarak gözden geçirilmiş Taksonomi’de ortadan kaldırıldı.

Bilgi Boyutu

Orijinaldeki gibi gözden geçirilmiş Taksonomi’nin bilgi kategorileri de konu hatlarına tekabül eder. Bununla birlikte yeni Bilgi boyutu üç yerine dört ana kategori içerir. Bunların üçü, orijinal taslaktaki Bilgi alt kategorilerinin özünü kapsar. Ancak bunlar, terminolojiyi kullanmak ve orijinal taslağın planlanmasından itibaren gelişen bilişsel psikolojinin farklılıklarını tanımak için yeniden düzenlenmiştir. Dördüncü ve yeni bir kategori olan *Üstbilişsel Bilgi*, orijinal şemanın geliştirildiği zamanda geniş bir şekilde bilinmeyen bir ayırım sağlar. *Üstbilişsel Bilgi*, genelde idrak hakkındaki bilgiyi olduğu kadar kişinin kendini idraki hakkındaki bilgiyi ve farkındalığı da içermektedir (Pintrich, bu konu). Araştırmacılar, öğrencilerin üstbilişsel etkinliklerden haberdar edilmelerinin önemini göstermeye devam ettikçe ve daha sonra bu bilgiyi düşünme ve çalışma yollarını uygun bir şekilde aktarmak için kullanmayı sürdürdükçe bunun önemi giderek artmaktadır. Tablo 2’de alt kategorileriyle birlikte dört kategori gösterilmiştir.

Bilişsel Süreç Boyutu

Kategorilerin orijinal sayısı olan altı, önemli değişikliklerle birlikte muhafaza edildi. Üç kategori yeniden isimlendirildi, ikisinin sırası değiştirildi ve muhafaza edilen bu kategori isimleri, hedeflerde kullanılan şekle uygun olması için fiil kalıbına dönüştürüldü.

Orijinal *Bilgi* kategorisinin fiil yönü altı ana kategorinin ilki olduğu için korundu, ancak *Hatırlama* olarak yeniden isimlendirildi. *Kavrama*, öğretmenlerin çalışmaları hakkında konuşurken yararlandığı terimlerin kullanımındaki kategori etiketlerinin seçimine yönelik bir ölçüt olduğu için yeniden isimlendirildi. *Anlama*, hedeflerde yaygın kullanılan bir terim olması hasebiyle, onun içine alınmaması orijinal Taksonomi’nin yaygın bir eleştirisiydi. Aslında orijinal grup bunu kullanmayı düşündü, ancak öğretmenlerin *Kavramadan Senteze* kadar her şeyi kastederek öğrencilerin “gerçekten” anlamalarını istediklerini söylediklerinde ortaya çıkan ilave değerlendirmeden sonra bu fikri bıraktı. Ancak, gözden geçirmeyi yapan yazarlara burası, kavramanın yaygın eşanlamlısı olan *anlama* kullanımını popüler olduğu için benzer göründü. Bu yüzden orijinal kategorinin ikincisi olan *Kavrama (Comprehension)*, *Anlama (Understand)* olarak yeniden isimlendirildi.⁶

Tablo 2: Gözden Geçirilmiş Taksonomi’nin Bilgi Boyutunun Yapısı

A. Olgusal Bilgi: Öğrencilerin bir öğretiyi tanımak ya da ondaki problemleri

⁶ Problem çözme ve eleştirel düşünme, öğretmenler tarafından yaygın olarak kullanılan ve ayrıca gözden geçirmede dâhil edilmesi düşünülen diğer iki kavramdır. Ancak *anlamadan* farklı olarak burada, tek bir kategoride eşleştirilebilecek yaygın kullanımı yok gibi göründü. Bu sebeple Taksonomi’de kategorize edebilmek için *problem çözme* ve *eleştirel düşünmenin* istenilen özel anlamının kullanıldıkları bağlamdan belirlenmesi gerekir.

- çözmek için bilmesi gereken temel unsurlar (ilkeler).
- Aa. Terminoloji bilgisi
 - Ab. Belirli detayların ve unsurların bilgisi
- B. Kavramsal Bilgi: Daha büyük bir yapı içindeki temel unsurlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin birlikte çalışmasını sağlar.
- Ba. Kategorilerin ve sınıflandırmaların bilgisi
 - Bb. Genellemelerin ve ilkelerin bilgisi
 - Bc. Teori, model ve yapıların bilgisi
- C. Yöntemsel Bilgi: Bir iş ne şekilde yapılır; araştırma yöntemleri ve yeteneklerin, algoritmaların (işlemlerin), tekniklerin ve yöntemlerin kullanım ölçüsü.
- Ca. Konuya özgü becerilerin ve algoritmaların (işlemlerin) bilgisi
 - Cb. Konuya has teknik ve metotların bilgisi
 - Cc. Uygun yöntemlerin hangi vakit kullanılacağını tespit için ölçütlerin bilgisi
- D. Üstbilişsel Bilgi: Kişinin genelde kendi idrâkını anlaması ve farkındalığı gibi bilişsel bilgi.
- Da. Taktiksel (stratejik) bilgi
 - Db. Bağlamsal ve duruma dayalı uygun bilgiyi kapsayan bilişsel görevler hakkında bilgi
 - Dc. Özbenlik bilgisi

Uygulama, Analiz ve Değerlendirme ancak fiil formlarındaki **Uygulamak, Analiz etmek** ve **Değerlendirmek** şeklinde tutuldu. *Sentez, Değerlendirme* ile değiştirildi ve **Oluşturma (Create)** şeklinde yeniden isimlendirildi. Orijinal alt kategorilerin hepsi isim fiillerle (ulaçlarla) yer değiştirdi ve “bilişsel süreçler” şeklinde isimlendirildi. Bu değişimlerle birlikte Bilişsel Süreç boyutunun kategorileri ve alt kategorileri -bilişsel süreçler- Tablo 3’te gösterildi.

Altı ana kategoriye, Orijinal Taksonomi’deki alt kategorilere göre daha fazla dikkat gösterilmişken, gözden geçirilmiş taksonomide, altı bilişsel süreç kategorisindeki 19 belirli bilişsel süreç ana vurguyu almıştır. Aslında gözden geçirilmişin altı ana kategorisinin doğası, belirli bilişsel süreçlere verilen açıklamalarda net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu süreçler karşılıklı olarak her kategorinin genişliğini ve derinliğini betimler.

Orijinal Taksonomi gibi gözden geçirilmiş de Bilişsel Süreç boyutunun altı ana kategorisinin kendi karışıklığında farklı olduğuna inanılması bakımından bir hiyerarşidir; *hatırlamak, anlamaktan* daha az karışıktır ki o da *uygulamaktan* daha az karışıktır ve benzeri. Bununla beraber gözden geçirilmiş taksonomi, öğretmen kullanım şekline daha çok önem verdiği için katı bir hiyerarşi gereksinimi, kategorilerin birbiriyle örtüşmesine müsaade edilerek rahatlatıldı. Bu, *Anlamak* kategorisinin durumunda gayet açık bir şekilde gösterildi. Onun kapsamının büyük ölçüde orijinal taslaktaki *Kavrama* üzerinden genişletilmesi sebebiyle *Anlamak*’la ilgili bir takım bilişsel süreçler (örneğin *Açıklama*), *Uygulamak* (örneğin *Yürütme*) ile ilgili bilişsel süreçlerin en az birisinden bilişsel yönden daha karışıktır. Bununla birlikte şayet biri, karmaşıklığına hükmedilmiş bir ölçekteki altı ana kategorinin her birisini “merkez noktaya” yerleştirirse, muhtemelen onlar basit olandan karmaşık olana doğru bir ölçek formu oluşturacaklardır. Bu bağlamda Bilişsel Süreç boyutu bir hiyerarşidir ve büyük ihtimalle bu orijinal Taksonomi’deki gibi deneysel bulgular bakımından desteklenmiş olacaktır.⁷

Taksonomi Tablosu

Gözden geçirilmiş Taksonomi’de herhangi bir hedefin iki boyutta temsil edileceği gerçeği, doğrudan doğruya iki boyutlu bir tablo yapma olasılığını meydana çıkardı ki biz onu Taksonomi Tablosu olarak isimlendirdik. Bilgi boyutu, tablonun dikey eksenini

⁷ Bkz. Anderson, v.dğr. *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom’s Taxonomy of Educational Objectives*, 16. Bölüm.

şekillendirirken Bilişsel Süreç boyutu, yatay eksenini şekillendirecektir. Bilişsel Süreç ve Bilgi kategorilerinin kesişim yerleri hücreleri oluşturacaktır. Netice itibarıyla herhangi bir hedef, Taksonomi Tablosu'nda, isim(ler) ya da tamlamayı(ları) kategorize etmeye uygun satırın(ların) ve fiili(leri) kategorize etmeye uygun sütunun(ların) kesişim yerine tekabül eden bir ya da daha fazla hücrede sınıflandırılabilir. Hedeflerin bu yerleştirmesinin nasıl yapıldığını görmek üzere 12. Sınıf için Minnesota Eyalet Dil Sanatları Standartları'ndan uyarlanmış aşağıdaki örneği düşünün:

Bir öğrenci; fikirlerin, konuların ya da temaların ilişkilerini ve örneklerini çözümleyen orijinal kompozisyonlar yazarak akademik amaçların ve görevlerin bir çeşidi için grameri, dil tekniklerini ve diğer İngilizce yazılı geleneksel standartları kullanarak yazma kabiliyetini gösterecektir.⁸

Tablo 3: Gözden Geçirilmiş Taksonomi'nin Bilişsel Süreç Boyutu'nun Yapısı

- 1.0 **Hatırlamak:** Uzun süreli hafızadan konu ile ilgili bilgiyi bulup getirmek.
 - 1.1. Tanıma
 - 1.2. Anımsama
- 2.0 **Anlamak:** Sözel, yazılı ve şekilli iletişimi içeren öğretici mesajların manasını belirlemek.
 - 2.1 Yorumlama
 - 2.2 Örnekendirme
 - 2.3 Sınıflandırma
 - 2.4 Özetleme
 - 2.5 Sonuç çıkarma
 - 2.6 Karşılaştırma
 - 2.7 Açıklama
- 3.0 **Uygulamak:** Verilen durumda bir işlemi kullanmak ya da yürütmek.
 - 3.1 Yürütme/işletme
 - 3.2 Yerine getirme/tamamlama
- 4.0 **Analiz etmek:** Maddeyi unsurlarına ayırmak ve unsurların birbirleriyle ve genel bir yapı veya hedefle ne şekilde ilişkili olduğunu belirlemek.
 - 4.1 Ayırt etme
 - 4.2 Düzenleme/örgütlenme
 - 4.3 Dayandırma/ilışkilendirme
- 5.0 **Değerlendirmek:** Ölçüt ya da modellere dayanarak hükümler vermek.
 - 5.1 İnceleme/kıyas yapma
 - 5.2 Eleştirme
- 6.0 **Oluşturma:** Özgün, tutarlı bir bütün veya orijinal ürün yapmak amacıyla unsurları bir yere getirmek.
 - 6.1 Meydana getirme
 - 6.2 Tasarlama
 - 6.3 Üretme

Biz, standardı (yani hedefi) basitleştirerek belirli kısımları özellikle "dil bilgisi, dil teknikleri ve akademik amaçların ve durumların bir çeşidi için İngilizce yazım ölçüsünün diğer kurallarını kullanma" gibi sınırlamaları dikkate almadan başlıyoruz. (Bunlardan bazıları eğer doğru bir şekilde yapılmazsa öğrencinin kompozisyonuna düşük bir not verilmesine neden olacak puanlama boyutlarını belirtmektedir.) Bu sınırlamaları hesaba katmamak bizi

⁸ State of Minnesota. (1998). State educational standards coupled to lesson plans and resources: Language Arts, High standards (1998): Grade 12: Writing-Unit: Description, Academic. Retrieved April 20, 2001, from <http://www.statestandards.com/showstate.asp?st=mn>.

şunlarla karşı karşıya bırakır:

Fikirlerin, konuların ya da temaların ilişkilerini ve yapılarını analiz eden orijinal kompozisyonlar yazın.

Hedefin Bilgi boyutuna yerleştirilmesi “Fikirlerin, konuların ya da temaların ilişkilerini ve yapılarını.” tamlamasının dikkate alınmasını gerektirmektedir. “Yapılar ve ilişkiler” **B. Kavramsal Bilgi**’yle ilgilidir. Bunun için **B. Kavramsal Bilgi**’nin bir benzeri olarak isim bileşenini tasnif edeceğiz. Bilişsel Süreç boyutuna hedefin yerleştirilmesiyle ilgili olarak iki fiilin varlığını not ederiz: yazmak ve analiz etmek. Kompozisyonlar yazma, Üretme’yi gerektirmekte ve böylece biz **6. Oluşturma**’nın bir örneği olarak sınıflandıracacağız. Analiz tabii ki de **4. Analiz**’in bir örneği olacaktır. Bilişsel süreç kategorisinin her ikisi, büyük ihtimalle (öğrencilerden oluşturma yapmadan evvel analiz etmeleri beklenmesi) ile ilgili olması hasebiyle bu hedefi biz Taksonomi Tablosu’nun hücrelerinden ikisine yerleştiririz: B4, Analiz Kavramsal Bilgi ve B6, Oluşturma [temel alınarak] Kavramsal Bilgi (bakınız Şekil 1). Biz, oluşturma’nın kendisinin kavramsal bilgi olmadığını göstermek için köşeli parantezi [temel alır] kullanıyoruz; daha doğrusu bu durumda oluşturma, öncelikle kavramsal bilgiye dayanmaktadır.

Bilgi Boyutu	Bilişsel Süreç Boyutu					
	1. Hatırlam ak	2. Anlam ak	3. Uygulam ak	4. Analiz Etmek	5. Değerlendi rmek	6. Oluşturm ak
A. Olgusal Bilgi						
B. Kavramsal Bilgi				X		X
C. İşlemsel Bilgi						
D. Üstbilişsel Bilgi						

Şekil 1: Minnesota Eyalet Dil Sanatları Standartları’nın 12. Sınıfa göre Taksonomi Tablosu’nda yerleştirilmesi.

Taksonomi Tablosu’nu kullanarak bir dersin ya da ünitenin hedeflerinin analizi, diğer şeylerin yanında, daha karmaşık bilginin çeşitlerinin ve bilişsel süreçlerin hangi boyutta dâhil edildiğine ilişkin bir gösterge sağlar. **Anlamak**’tan **Oluşturma**’ya doğru genellikle hedefler, eğitimin en mühim çıktıkları olarak düşünüldüğü için onların dâhil edilmesi ya da noksanlığı Taksonomi Tablosu’ndan kolaylıkla görülür.

Senaryolardan birinden şu örneği düşünün ki bir öğretmen olan Bayan Gwendolyn Airasian gözden geçirilmiş Taksonomi biriminde, Bağımsızlık Savaşı Öncesi sömürge tarihini güçlü bir yazma görevi ile bütünleştirdiği bir sınıf ünitesini tasvir eder. Bayan Airasian dört belirli hedef listeler. O, öğrencilerinden şunları ister:

1. Meclis Faaliyetleri’nin belirli bölümlerini hatırlayın (örneğin Şeker, Bandrol ve Townshend Faaliyetleri);
2. Meclis Faaliyetleri’nin sonuçlarını farklı sömürge grupları için açıklayın;
3. Bir sömürge karakteri ya da grubu seçin ve onun/onların Faaliyetler üzerindeki konumunu belirten ikna edici bir makale yazın (makale, sınıfta özellikle öğretilmeyen ya da ele alınmayan en az bir yardımcı gerekçeyi kapsamalıdır) ve

4. Makaleyi kendi kendinize ve akranlar arası düzenleyin.

İlk hedefin sınıflandırması **1. Hatırlamak**, açık bir şekilde bilişsel süreçtir ve “Meclis Faaliyetleri’nin belirli bir bölümü”, **A. Olgusal Bilgi** alt kategorisi **Ab. Belirli detayların ve unsurların bilgisi**’dir. Böylece bu hedef A1 hücrelerine yerleştirilir.⁹ İkinci hedefin fiili “Açıklayın”, **2. Anlamak**’ın altındaki yedinci bilişsel süreç olan **2.7. Açıklama**’dır. Öğrencinin “Meclis Faaliyetleri’nin sonuçlarını” açıklaması istendiği için “sonuçlar”ın Faaliyetler’in sonraki etkileri hakkındaki yaygın ifadeleri işaret ettiği ve **Bc. Teori, model ve yapıların bilgisi**’ne en yakın olduğu anlamı çıkarılabilir. O zaman bilgi türü B. Kavramsal Bilgi olacaktır. Bu hedef B2 hücresinde sınıflandırılır.

Üçüncü hedefteki anahtar fiil “yazma”dır. Yukarıda ele alınan Minnesota Eyalet standardının tasnifi gibi yazma, **6. Oluşturma** içindeki bir süreç olan **6.3. Üretme**’dir. “Onun/onların Faaliyetler üzerindeki konumu”nu tanımlamak için **A. Olgusal Bilgi** ve **B. Kavramsal Bilgi**’nin bağdaştırılması gerekecek, dolayısıyla bu hedef iki hücrede sınıflandırılacak: A6 ve B6. Nihayet dördüncü hedef “kendi kendine düzenle” ve “yaşlılar arası düzenle” fiillerini içerir. Düzenleme, değerlendirmenin bir türüdür, bu sebeple ilgili süreç **5. Değerlendirme**’dir. Değerlendirme süreci, **B. Kavramsal Bilgi** olarak sınıflandırılan ölçütü içerecek, dolayısıyla dördüncü hedef B5 hücresine dizilecektir. Şekil 2’de bu ünitenin hedefleri için tamamlanan Taksonomi Tablosu gösterilmiştir.

Bilgi Boyutu	Bilişsel Süreç Boyutu					
	1. Hatırlamak	2. Anlamak	3. Uygulamak	4. Analiz Etmek	5. Değerlendirmek	6. Oluşturmak
A. Olgusal Bilgi	Hedef 1					Hedef 3
B. Kavramsal Bilgi		Hedef 2			Hedef 4	Hedef 3
C. İşlemsel Bilgi						
D. Üstbilişsel Bilgi						

Şekil 2: Bayan Airasian’ın güçlü bir yazma görevi ile bütünleştirdiği Bağımsızlık Savaşı Öncesi sömürge tarihi ünitesinin bir Taksonomi Tablosu’nda sınıflandırılışı.

Tablodan bir kişi, daha karmaşık kategorilerin hangi kapsamda temsil edildiğini hızlı bir şekilde görsel olarak belirleyebilir. Bu açıdan Bayan Airasian’ın ünitesi gerçekten faydalıdır. Yalnızca tek hedef **Hatırlamak** kategorisiyle alakalıdır; diğerleri çoğunlukla daha önemli ve eğitimin kalıcı ürünleri-daha karmaşık olanları olarak kabul edilen bilişsel süreçleri içerir. Taksonomi Tablosu, içerdiği şeyleri göstermesine ek olarak, bulunması gereken ancak olmayan şeyleri de meydana çıkarmaktadır. Böylece Şekil 2’de alttaki iki satır boşluğu, dâhil edilebilecek yöntemsel ya da üst bilişsel bilgi hedeflerinin olup olmadığına dair soruları ortaya çıkarır. Örneğin, öğretmenin öğrencilere açık bir şekilde öğretebileceği düzenlemede takip etmek için yöntemler var mı? Bundan farklı olarak kişinin sahip olduğu yazımda yaygın hataların çeşitleri ve onları düzeltmenin tercih edilen yollarının bilgisi, vurgulanabilecek kendi kendine düzenlemenin önemli bir üst bilişsel çıktısı mıdır? Taksonomi Tablosu’yla

⁹ Sütunları ve satırları düzenlemek için alt kategoriler kullanabilir; ancak basitlik adına örnekler sadece ana kategorileri kullanmıştır.

sunulan imkânların genel görünüşü kişinin boş alanları görmesine ve kaçırılan öğretim fırsatlarını düşünmesine vesile olur.

Taksonomi Tablosu ayrıca hem hedeflere ulaşmak için yararlanılan eğitici ve öğretici faaliyetleri hem de hedeflerin öğrenciler tarafından ne kadar iyi öğrenildiğini belirlemek için kullanılan değerlendirmeleri sınıflandırmak için kullanılabilir. Bu amaçlar için Taksonomi Tablosu'nun kullanımı, gözden geçirilmiş Taksonomi kitabında yer alan altı senaryoda açıklandı ve gösterildi.¹⁰ Bu yayının son iki yazısında, Airasian daha ayrıntılı şekilde değerlendirmeyi ele almakta; Anderson ise dizilişi açıklayıp göstermektedir.

Sonuç

Eğitimsel Hedeflerin Taksonomisi, eğitimsel amaçları, hedefleri ve nihayetinde ölçütleri sınıflandırmak için bir taslaktır. O, kategorilerden birinde sınıflandırılmış hedefler için ortak anlaşılan bir mana veren ve böylece bağlantıyı geliştiren örgütsel bir yapı sağlar. Orijinal Taksonomi, hemen hemen tümü alt kategorileriyle birlikte altı kategoriden meydana gelmekteydi. Onlar hiyerarşik, birikimli bir yapıda düzenlendi; sonraki daha karmaşık becerinin ya da kabiliyetin başarılması, öncekinin kazanımını gerektirdi. Orijinal Taksonomi kitabı, her kategori için sağlanan (büyük ölçüde çoktan seçmeli) birçok test maddesi örneğiyle öğrenmenin değerlendirilmesini vurguladı.

Bizim orijinal Taksonomi'yi gözden geçirmemiz iki boyutlu bir yapıdır: Bilgi ve Bilişsel Süreçler. İlki, orijinal *Bilgi* kategorisinin alt kategorilerine daha çok benzemektedir. İkincisi, *Bilgi* kategorisi **Hatırlamak** diye isimlendirilerek; *Kavrama* kategorisi **Anlamak** diye isimlendirilerek; *Sentez*, **Oluşturmak** şeklinde yeniden isimlendirilerek ve üst kategoriye alınarak ve geri kalan kategoriler, **Uygulamak**, **Analiz Etmek** ve **Değerlendirmek** şeklinde fiil formlarına değiştirilerek orijinal Taksonomi'nin altı kategorisine benzemektedir. Bunlar hiyerarşik bir yapıda düzenlendi, ancak orijinal Taksonomi'de olduğu gibi katı bir şekilde değil.

Bilgi ve Bilişsel Süreç boyutları birlikte, Taksonomi Tablosu diye gayet faydalı bir tablo oluşturur. Hedeflerin, faaliyetlerin ve değerlendirmelerin sınıflandırılması için Tablo'nun kullanımı, belirli bir ders ya da ünitenin açık, özlü ve görsel sunumunu sağlar. Taksonomi Tablosu'ndaki girişler tamamlandığında ilgili vurguyu, müfredat uyumunu ve kaçırılan eğitim fırsatlarını incelemek için kullanılabilir. Öğretmenler bu incelemeye dayanarak öğretimin verimini ve müfredatın planlanmasını nerede ve nasıl geliştireceklerine karar verebilir.

¹⁰ Anderson, v.dğr. *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*, 8-13. Bölümler.

Kaynakça | References

- Anderson, L.W. (Ed.), Krathwohl, D.R. (Ed.), Airasian, P.W., Cruikshank, K.A., Mayer, R.E., Pintrich, P.R., Raths, J., & Wittrock, M.C. *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives* (Complete edition). New York: Longman, 2001.
- Bloom, B.S. (Ed.), Engelhart, M.D., Furst, E.J., Hill, W.H., & Krathwohl, D.R. *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook 1: Cognitive domain*. New York: David McKay, 1956.
- Dave, R.H. Psychomotor levels. In R.J. Armstrong (Ed.), *Developing and writing educational objectives* (pp. 33-34). Tucson AZ: Educational Innovators Press, 1970.
- Harrow, A.J. *A taxonomy of the psychomotor domain: A guide for developing behavioral objectives*. New York: David McKay, 1972.
- Krathwohl, D.R., Bloom, B.S., & Masia, B.B. *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook II: The affective domain*. New York: David McKay, 1964.
- Simpson, B.J. The classification of educational objectives: Psychomotor domain. *Illinois Journal of Home Economics*, 10(4), (1966):110-144.
- State of Minnesota. (1998). State educational standards coupled to lesson plans and resources: Language Arts, High standards (1998): Grade 12: Writing-Unit: Description, Academic. Retrieved April 20, 2001, from <http://www.statestandards.com/showstate.asp?st=mn>.